

“SPORDA GÜDÜLENME ÖLÇEĞİ -SGÖ-”NİN TÜRK SPORCULARI İÇİN GÜVENİRLİK VE GEÇERLİK ÇALIŞMASI

Zişan KAZAK

Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Pelletier, Fortier, Vallerand, Tuson, Brière ve Blais (1995) tarafından geliştirilen “Sporda Güdülenme Ölçeği -SGÖ- (Sport Motivation Scale)”nin Türk sporcuları için güvenilirlik ve geçerliğini test etmektir. Sporda güdülenme ölçeği, yargıların yedi değerlendirme basamağına göre yapıldığı 28 maddeden oluşmakta ve yedi alt ölçeği içermektedir. Ölçek, farklı spor branşlarından 20.70 yaş ortalamasına sahip 110 bayan (% 38.6) ve 175 erkek (% 61.4) toplam 285 sporcuya uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için varimax döndürme yöntemiyle yapılan temel bileşenler faktör analizi kullanılmıştır. Orijinal ölçek 7 alt ölçekten oluşurken, temel bileşenler faktör analizi sonrası ölçek maddeleri 6 alt ölçek altında toplanmıştır ve toplam varyansın % 60’ını açıklamaktadır. Madde ayırt ediciliği için bu altı alt ölçeğin her birindeki maddelerin madde-toplam test korelasyonlarına bakıldığında, değerlerin pozitif ve yüksek olduğu belirlenmiştir. Cronbach alfa ile hesaplanan iç tutarlık değerleri incelendiğinde, bilmek-başarmak için içsel güdülenmede .88, uyarın yaşamak için içsel güdülenmede .73, içe atımda .82, özdeşimde .72, dışsal düzenlemede .74, güdülenmeme alt ölçeğinde ise .70 olduğu belirlenmiştir. Farklı zamanlardaki uygulamalar arasındaki tutarlılığı belirlemek için 4 hafta ara ile yapılan test tekrar test korelasyon katsayılarının .52 ile .91 arasında değiştiği bulunmuştur. Bulgular, Sporda Güdülenme Ölçeğinin Türk sporcularının içsel, dışsal güdülenme ve güdülenmeme düzeylerini belirlemek için kullanılabilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Sporda güdülenme, Güvenirlilik, Geçerlilik.

Geliş tarihi : 28.05.2003

Yayına kabul tarihi : 09.05.2005

A STUDY ON RELIABILITY AND VALIDITY OF " THE SPORT MOTIVATION SCALE -SMS-" FOR TURKISH ATHLETES

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine reliability and validity of "The Sport Motivation Scale -SMS-" which has been originally developed by Pelletier, Fortier, Vallerand, Tuson, Brière ve Blais (1995) for Turkish athletes. The Sport Motivation Scale which has 7 subscales originally contains 28 items with 7 points assessments system. Scale was administered to 285 athletes who were 110 female (% 38.6) and 175 male (% 61.4) with a mean of age 20.70 years from different sport branches. Principle component factor analysis with varimax rotation is used for testing the construct validity of the scale. Original scale has 7 subscales, but the results of principle component factor analysis indicated that items of the scale were collected under 6 subscales and percent of variance explained by the 6-factors was 60 %. In examining item-total test correlations, positive and high correlations were found. The internal consistency of the scale was computed with the Cronbach alpha. The Cronbach alpha coefficients were .88 for intrinsic motivation to know-accomplishment, .73 for intrinsic motivation to experience stimulation, .82 for introjection, .72 for identification, .74 for external regulation and .70 for amotivation subscales. The test-retest reliability coefficient of total scale based on 4 week interval was .76. The results of this study showed that the Sport Motivation Scale can be used to determine Turkish athletes' intrinsic, extrinsic motivation and amotivation levels.

Key Words: Sport motivation, Reliability, Validity.

GİRİŞ

Güdülenme spor psikolojisi alanının temel konuları içerisinde yer almaktadır ve spor ortamındaki davranışların açıklanmasında önemli yere sahiptir. Özellikle bir sportif aktiviteye katılma, katılımı sürdürme ve bırakma nedenlerine ilişkin açıklayıcı yaklaşımlar sunma çabaları dikkat çekicidir (Hardy, Jones ve Gould, 1997). Bireylerin sportif aktiviteye katılımını etkileyen temel güdülerin, katılımın sürdürülmesini ve katılımın sonlanması etkilediği düşünülecek olunursa, bu güdülerin belirlenmesi katılımın artırıl-

masını sağlamada önemli bir adım olacaktır.

Kişinin sportif aktiviteye katılımını etkileyen yönler olan içsel ve dışsal güdülenmeyi anlamak için ileri sürülen ve dışsal ödüllerin, pozitif ve negatif geribildirmenin ve yarışma durumlarının içsel güdülenme üzerine etkisini açıklamak için sunulmuş en etkili kuram hür irade kuramı (self-determination theory)'nin bir alt kuramı olan Deci ve Ryan'ın bilişsel değerlendirme kuramı (cognitive evaluation theory)'dir (Forzoni ve Karageorghis, 2001). Bilişsel değerlendirme kuramı, bi-

reylerin doğuştan kişisel yeterlik ve hür irade (self-determination) duygusuna gereksinim duyduklarını ifade etmektedir (Weinberg, 1984). Algılanan yeterlik, kişinin bir başarı ortamında başarılı olmak için yeteneğine ilişkin inançlarını; hür irade ise, özerklik ve seçim yapma (ki bu seçimler kişinin hareketlerini belir-tir) algılarını ifade etmektedir (Ferrer-Caja ve Weiss, 2000). Kişinin hür irade duygusunu ve yeterlik algısını etkileyen her olayın içsel güdülenme üzerinde de bir etkiye sahip olduğu ileri sürülmektedir (Markland ve Hardy, 1997; Weiss ve Chaumeton, 1992). Bilişsel değerlendirme kuramı, bireyler uğraşmış olduğu aktivite üzerinde kontrole sahipse ve bu aktiviteye katılırken kendilerini iyi hisse-derlerse, katılım için içsel olarak gdlendiğini ileri sürmektedir (Mondigo ve Holt, 2000).

Her bireyin, belli nedenlerden dolayı sportif aktiviteye katıldığı düşünülmektedir. Bu nedenler içsel ya da dışsal olabilir. Bir kişi, bir başka kişi ya da bir Şey olmaksızın kendi hür iradesiyle bir aktiviteye katılıyor (Li ve Harmer, 1996; Vlachopoulos, Karageorghis ve Terry, 2000) ve uyarıcı özelliği olan bir durumla karşılaşılmaksızın mücadele arıyorsa, o kişinin içsel olarak güdülenmiş olduğu varsayılır. Örneğin, bir kişinin sevdiği için voleybol oynaması, koşmaya gitmesi, futbol maçı seyretmesi gibi. Bir 100 m. kısa mesafe koşucusunun kişisel rekorlarını geliştirmeye çalışması, içsel olarak güdülenmiş davranışın bir başka görünümüdür (Willis ve Campbell, 1992). Isel güdülenme, tek boyutlu bir yapı olarak düşünülmesine karşın, Val-

lerand ve arkadaşları (1992, 1993) içsel güdülenmenin daha özel güdülerle farklılaşabileceğini ileri sürmüşlerdir. Bu güdüleri, bilmek için içsel güdülenme, başarmak için içsel güdülenme, uyarıcı yaşamak için içsel güdülenme olarak isimlendirmişlerdir. Bilmek için içsel güdülenme, açıklama, merak, öğrenme hedefleri, öğrenme, bilmek ve anlamak gibi çeşitli yapılarla ilişkilidir ve kişinin, yeni bir Őeyleri ğrenmeyi, açıklamayı ve anlamayı denerken kişisel doyum ve haz aldığı için aktiviteye katıldığını ifade eder (Pelletier ve ark., 1995; Roberts, Spink ve Pemberton, 1999). Buna rnek olarak da, sporcunun yeni antrenman teknikleri keşfederken, aktiviteye katılımından haz sağladığı gösterilebilir. İkinci güdü olan başarıya yönelik içsel güdülenme, ustalık güdülenmesi, yeterlik güdülenmesi ve görev yönelimi ile ilgilidir ve kişinin bir Őeyleri yaratma ya da başarma, ustalığını gösterme girişiminde bulunduğu zaman yaşadığı haz ve doyum için aktiviteye katıldığını ifade eder (Pelletier ve ark., 1995; Roberts ve ark., 1999). Isel güdülenme içerisinde değerlendirilen son güdü olan uyarıcı yaşamak için içsel güdülenme ise, eğlence ve diğer uyarıcı duyular yaşamak için aktiviteye katılmayı ifade etmektedir. Bu uyarıcı duyular eğlence ve heyecan kadar estetik deneyimleri ve duyumsal hazı da içermektedir (Pelletier ve ark., 1995; Roberts ve ark., 1999).

Isel gdlenmeden farklı olarak kişi aktiviteye hr iradesi olmaksızın ödül gibi dışsal nedenlerden dolayı katılıyor, haz almaktan çok dışsal düzenlemeler onun davranışını yönlendiriyorsa, o za-

man kişi için dışsal olarak güdülenmiş denilmektedir. Statü kazanmak için antrenör olmak isteyen veya ailesi istediği için basketbol oynayan kişi dışsal olarak güdüleniyor demektir. Deci ve Ryan (1985), dışsal güdülenme düzeyindeki davranışın daha çok dışsal düzenleme, içeatiim, özdeşim, bütünleşmiş düzenlemeler olarak isimlendirilen dışsal yönelimli 4 farklı güdülenme tipi içerisinde kategorize edilebileceğini ileri sürmüşlerdir. Bu yönelimler, hür iradeli davranım mekanizmalarına karşı kontrol edilen davranım mekanizmaları gösterme derecesinde farklılık göstermektedir. Bir başka deyişle, dışsal güdülenmenin bu formları en az hür iradeli davranımdan en fazla hür iradeli davranıma doğru farklılık gösteren güdüler olarak değerlendirilmiştir (Vlachopoulos, Karageorghis ve Terry, 2000). Dışsal güdülenmenin en az hür iradeli formu olarak değerlendirilen dışsal düzenlemeler, bireyin davranışlarının dışsal kaynaklar tarafından kontrol edildiği ve kişinin spora katılım nedeninin daha çok başkalarının baskıları, ödül, saygı görme isteği olduğu ifade edilmektedir. İçeatiim formu, güdülenmenin dışsal kaynağının içselleştirilmesini ifade etmektedir. Bu davranışlar, kaygı ve utanç gibi içsel baskılarla pekiştirilir. İçeatiim'a örnek olarak, formda olmadığı zaman kendini rahatsız ya da mahcup hissettiği ve estetik nedenlerden dolayı formda kalmak için baskı hissettiğinden dolayı spora katılan kişi verilebilir (Pelletier ve ark., 1995). Dışsal güdülenmenin bir başka formu olan özdeşim ile bireyin, davranışı önemli olarak değerlendirdiği, yargıladığı ve katılı-

mının kişisel gelişimine katkıda bulunduğuna inandığı için, aktiviteye katıldığı ifade edilmektedir (Pelletier ve ark., 1995; Wann, 1997). Bir başka deyişle, bireysel gelişimleri için hem değerli hem de önemli davranışlara katılan bireyleri ifade eden güdüdür.

Güdülenmenin içsel ve dışsal güdülenme boyutları dışında bir başka boyutu olarak ele alınan güdülenmeme (amotivation), ne içsel ne de dışsal olarak güdülenen kişileri ifade etmekte, yetersizlik duygusu ve kontrol eksikliği ile tanımlanmaktadır. Güdülenmeme, öğrenilmiş çaresizlik kavramına oldukça benzerdir (Kowal ve Fortier, 2000). Güdülenemeyen kişi, davranışları ve davranışlarının sonuçları arasındaki bağı algılayamaz. Bu kimseler, yetersizlik duygusunu ve kontrol eksikliği yaşarlar (Pelletier ve ark., 1995).

Belirtilen bu güdüsel yönelimleri belirlemek ve katılımı sürdürmek için gerekli dışsal düzenlemelerin yapılabilmesi için kişinin spor ortamında karşılaşmış olduğu durumları çok boyutlu olarak incelemek gerekmektedir. Bu bağlamda kişinin spora katılım ve katılımını sürdürmek için hangi yönde güdülendiği, davranışının oluşumunda hangi güdülerin daha çok etkisi altında olduğunu açıklamak amacıyla Pelletier ve ark. (1995) tarafından "Sporda Güdülenme Ölçeği (Sport Motivation Scale)" geliştirilmiştir. 593 üniversite sporcusuna tamamlatılarak geliştirilmiş ilgili ölçek, sporcunun içsel güdülenme, dışsal güdülenme ve güdülenmeme düzeylerini belirlemektedir. Bu çalışmada da bireylerin spora katılım

nedenini açıklayabilecek ve yeni açıklamalara ışık tutabilecek bu ölçeğin Türk sporcularına uyarlama çalışması yapılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Ölçeğin eviri Geçerliği: Ölçeğin Türkçe'ye çevrilmesi sürecinde yeni bir ifade geliştirilmemiş, ölçeğin orijinal biçimine bütünüyle bağlı kalınmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye çevrilmesi süreci iki aşamadan oluşmaktadır. Bunlardan ilki ölçeğin yabancı dilden Türkçe'ye ve Türkçe'den tekrar yabancı dile çevrilmesi, ikincisi de Türkçeleşmiş ifadelerin anlaşılabilirliğinin bir grup öğrencide sınanmasıdır. Ölçek nce İngilizce'den Türkçe'ye İngiliz dil bilim alanında çalışan üç uzman tarafından ayrı ayrı çevrilmiştir. Daha sonra bir araya getirilen bu üç uzman ilgili madde için tartışmış ve aralarında bir ortak görüş oluşturarak ölçeğin Türkçe taslağı elde edilmiştir. Bu taslak diğer bir üç uzman tarafından ayrı ayrı Türkçe'den İngilizce'ye çevrilmiş ve orijinal ölçekle karşılaştırılmış, üst düzeyde bir benzerliğin olduğu görülmüştür. İkinci aşamada, Trkeleştirilmif olan ölçeğin anlaşılabilirliğini test etmek için Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda okuyan 40 öğrenciye Sporda Güdülenme leği uygulanmıştır. Ölçeğin anlaşılabilirliği konusunda bir sorunla karşılaşılmadığının anlaşılmasından sonra uygulama aşamasına geçilmiştir.

Araştırma Grubu: Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması aşamasında ölçek, 110 bayan ($\bar{X}_{yaş}=19.62\pm 2.81$) ve 175 erkek ($\bar{X}_{yaş}=21.38\pm 3.20$) olmak

zere toplam 285 ($\bar{X}_{yaş}=20.70(3.17)$) sporcuya uygulanmıştır. Araştırmanın grubunu dört takım (futbol, voleybol, hentbol, basketbol) ve beş bireysel (atletizm, taekwondo, judo, tenis, güreş) spor dalı olmak üzere toplam 9 spor branşındaki sporcular oluşturmuştur. Sporcuların yarışmacılık düzeyleri, mahalli ligden A-1 ligine kadar değişmektedir.

Veri Toplama Aracı: Güvenirlik ve geçerliği test edilmeye çalışılan Sporda Güdülenme leği - SG (Sport Motivation Scale - SMS), bilişsel değerlendirme kuramına dayanmaktadır ve Pelletier ve arkadaşları (1995) tarafından geliştirilmiştir. SG, "niçin spor yapıyorsunuz?" sorusu temel alınarak sunulmuş maddelere verilen yanıtların derecesine göre, kişinin spor ortamındaki içsel, dışsal güdülenme ve güdülenmeme düzeyini belirleyerek bireyin güdülenmesinin kaynağını ortaya koymaktadır. Ölçek, yargıların yedi değerlendirme basamağına göre yapıldığı 28 maddeden oluşmakta ve yedi alt leği içermektedir.

Ölçeğe ilişkin alt ölçekler; 1) bilmek için içsel güdülenme, 2) başarmak için içsel güdülenme, 3) uyaran yaşamak için içsel güdülenme, 4) dışsal düzenleme, 5) ie atım, 6) zdeşim ve 7)güdülenmeme'dir. Bilmek, başarmak ve uyaran yaşama alt ölçekleri içsel güdülenme, dışsal düzenleme, ie atım, özdeşim alt ölçekleri dışsal güdülenme ile ilgili alt ölçeklerdir.

Verilerin Toplanması: Ölçek çalışmaya katılacak olan sporculara birebir görüşme ve posta yoluyla tamamlatıl-

miştir. Posta aracılığı ile gönderilen ölçekler sporcular tarafından tamamlandıktan sonra yine posta aracılığı ile araştırmacıya geri göndermeleri sağlanmıştır.

Verilerin Analizi: Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için varimax döndürme yöntemiyle yapılan temel bileşenler faktör analizi kullanılmış, madde ayırt edicilik indeksine (madde-madde, madde-toplam, madde-genel toplam korelasyonları) bakılmış, iç tutarlılığının belirlenmesi için Cronbach alfa katsayısı ve bir uygulamadan başka bir uygulamaya tutarlı sonuçlar verebilme gücünün bir ölçüsü olarak test-tekrar test güvenilirliği incelenmiştir. Çalışmada anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin test edildiği çalışmaya katılan sporcuların alt ölçeklerden aldıkları puanların ortalamaları, cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurularak Tablo 1'de sunulmuştur.

Ölçeğin Yapı Geçerliliğine İlişkin Bulgular: Sporda Güdülenme Ölçeği'nin yapı geçerliliği için temel bileşenler faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sırasında dik döndürme işlemine başvurulmuş ve ikiden fazla faktör için geçerli olan varimax yöntemi kullanılarak faktör yükleri belirlenmiştir. Varimax yöntemiyle yapılan temel bileşenler faktör analizi sonrası ölçeği oluşturan 28 maddenin orijinal ölçekten farklı olarak 6 faktör altında toplandığı görülmüştür. Orijinal ölçekteki bilmek ve başarmak alt ölçekleri ayrı ayrı alt ölçekler iken çalışmamızda bu iki alt ölçek bir faktör altında yer almıştır (Tablo 2). Varimax dik döndürme sonrası, 1. alt ölçek varyansın 13,767'ini, 2. alt ölçek 10,995'ini, 3. alt ölçek 10,912'sini; 4. alt ölçek 9,550'sini; 5. alt ölçek 8,241'ini; 6. alt ölçek 7,014'ünü açıkladığı tespit edilmiştir. Tüm alt ölçekler ise toplam varyansın 60,479'unu açıklamaktadır. Bu yüzdelere oldukça yüksek olduğu ve sporcuların içsel güdülenme, dışsal güdülenme ve güdülenmeme düzeylerini yeterince açıkladığını söylemek olasıdır.

Tablo 1. Araştırmaya katılan bayan ve erkek sporcuların ölçeğin alt ölçeklerine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri.

ALTÖLÇEK	Bayan (n=110)		Erkek (n=175)	
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss
Bilmek ve başarmak (BBİG) - 8 madde	5.13	1.22	4.85	1.33
Uyaran yaşamak (UİG) - 4 madde	5.30	1.15	4.98	1.32
Dışsal düzenleme (DD) - 4 madde	4.07	1.43	4.56	1.47
İçer atım (İ) - 4 madde	5.46	1.40	5.43	1.32
Özdeşim (Ö) - 4 madde	4.88	1.17	4.57	1.37
Güdülenmeme (G) - 4 madde	2.16	1.15	2.46	1.28
İçsel güdülenme (İG) - 4 madde	5.19	1.07	4.89	1.22
Dışsal güdülenme (DG) - 4 madde	4.80	1.03	4.85	1.18

Sporda Güdülenme leği

Tablo 2. Temel Bileşenler Faktör Analizi.

ALT ÖLÇEKLER						
MADDE	Bilmek ve başarmak	Uyaran yaşama	Dışsal düzenleme	İe atım	zdeşim	Güdülenmeme
2	.631					
4	.830					
8	.698					
12	.494					
15	.410					
20	.583					
23	.757					
27	.538					
1		.581				
13		.685				
18		.673				
25		.630				
6			.525			
10			.595			
16			.661			
22			.811			
9				.735		
14				.583		
21				.738		
26				.695		
7					.679	
11					.457	
17					.585	
24					.530	
3						.765
5						.684
19						.770
28						.673
Toplam z değer	3.855	3.079	3.055	2.674	2.307	1.964
Varyansın yüzdesi	13.767	10.995	10.912	9.550	8.241	7.014
Kümülatif yüzde	13.767	24.762	35.674	45.224	53.465	60.479

Madde Geçerlik İndeksine İlişkin Bulgular: Tüm alt ölçeklere ilişkin maddeler ve maddelerin ait oldukları alt ölçeklerin puanı ile korelasyonları incelenmiştir. Bu değerlere bakıldığında, her maddenin kendi boyutunda bulunan

eklerin puanı ile korelasyonları incelenmiştir. Bu değerlere bakıldığında, her maddenin kendi boyutunda bulunan

maddelerle ve toplam puanı ile yüksek korelasyon gösterdiği belirlenmiştir (Tablo 3). Her bir maddenin toplam puanı ile yüksek korelasyon göstermesi, alt

ölçeklerin birbirleri ile tutarlı maddelerden oluştuğunu ortaya koymaktadır.

Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular: Likert tipindeki ölçeğin güvenilirli-

Tablo 3. Madde-test korelasyonları.

ALT ÖLÇEKLER						
MADDE	Bilmek ve başarmak	Uyaran yaşama	Dışsal düzenleme	İçe atım	Özdeşim	Güdülenmeme
2	.710**					
4	.773**					
8	.783**					
12	.686**					
15	.699**					
20	.729**					
23	.815**					
27	.717**					
1		.730**				
13		.758**				
18		.742**				
25		.763**				
6			.722**			
10			.747**			
16			.781**			
22			.754**			
7				.759**		
11				.754**		
17				.687**		
24				.740**		
9					.813**	
14					.791**	
21					.784**	
26					.837**	
3						.776**
5						.648**
19						.771**
28						.725**

** p < 0.01

Sporda Güdülenme leği

đini belirlemek amacıyla ilk olarak içsel tutarlığını sınamada en iyi yol olan Cronbach alfa değerlerine, daha sonra da lme aracının uygulamadan uygulamaya tutarlı sonuçlar verebilme gücünün bir ölçüsü olan test-tekrar test güvenirliğine bakılmıştır.

Ölçeğin Güvenirlik Katsayısına (Cronbach Alfa) İlişkin Bulgular: Bilmek ve başarmak için içsel güdülenme (BBİG), uyarın yaşamak için içsel güdülenme (UYİG), dışsal düzenleme (DD), ie atım (İ), zdeşim () ve güdülenmeme alt ölçeklerinden oluşan Sporda G-

dlenme leği'ne ilişkin Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları aşağıda verilmiştir. Faktör analizi (yapı geçerliği) sonucunda bilmek ve başarmak alt ölçekleri bir faktör altında toplanmıştır. Buna dayanarak aşağıdaki tablo 4'de, bir faktör olarak düşünülen bu iki alt ölçekle birlikte diğer alt ölçeklerin iç tutarlık katsayıları gösterilmiştir.

Test-Tekrar Test Güvenirliğine İlişkin Bulgular: Bir uygulamadan başka bir uygulamaya tutarlı sonuçlar verebilme gücünün bir ölçüsü olarak kararlılık katsayısı olarak ta bilinen (Baumgartner

Tablo 4. Alt leklerin cronbach alfa güvenirlik katsayıları.

ALTÖLÇEK	Cronbach Alfa Değer	Orijinal lekteki Cronbach Alfa Değer
Bilmek için içsel güdülenme (BİG)	.88	.80
Başarmak için içsel güdülenme (BAİG)		.80
Uyarın yaşamak için içsel güdülenme (UIG)	.73	.74
Dışsal düzenleme (DD)	.74	.77
İe atım (İ)	.82	.74
Özdeşim ()	.72	.63
Güdülenmeme (G)	.70	.75

Tablo 5. Alt leklere ilişkin test-tekrar test korelasyon değerleri.

ALTLEKLER	Test-Tekrar Test Korelasyonları	Orijinal lekteki Test-Tekrar Test Korelasyonları
Bilmek ve Başarmak	.91	.62
		.75
Uyarın yaşamak	.78	.66
İeatım	.68	.66
Özdeşim	.81	.84
Dışsal düzenleme	.88	.78
Güdülenmeme	.52	.58

ve Jackson, 1991) test-tekrar test güvenilirliği incelenmiştir. Test-tekrar test güvenilirliği için Sporda GÜdülenme Ölçeği - SGÖ, 20.40 ± 1.26 yaş ortalamasına sahip 38 bayan ve 22 erkek toplam 60 sporcuya 4 hafta ara ile uygulanmıştır. Ön test ve son test arasındaki korelasyonlar tablo 5'te verilmiştir. Ölçeğin test-tekrar test korelasyon katsayılarının .52 ile .91 arasında değiştiği belirlenmiştir.

Genel olarak incelendiğinde, test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Yalnızca güdülenmeme alt ölçeğinin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı düşüktür ki, bu durumla orijinal alt ölçekte de karşılaşmıştır. Tüm elde edilen bulgular Toros (2000) tarafından yapılan ön çalışma bulgularıyla da örtüşmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Sporda GÜdülenme Ölçeği, sportif ortamda bireylerin güdülenmelerinin kaynağını belirlemek için geliştirilmiştir. Bir başka ifade ile spor ortamında kişinin içsel, dışsal güdülenme ve güdülenmeme düzeyleri ortaya konulmaktadır. Bu çalışmada da, bu ölçeğin Türk sporcuları için uyarlanması amaçlanmıştır. Bu sayede hem spor psikolojisinde zengin bilgiler elde edilmesine hem de antrenörlere, spor psikologlarına sporcuların güdüsel yönelimlerini bilmek, buna uygun davranmak ya da güdüsel yönelimlerini değiştirmek konusunda önemli bilgiler sağlanabilecektir.

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik aşamasında ilk olarak faktör yapısını belirle-

mek amacı ile yapılan faktör analizi sonucunda ölçek, orijinal ölçekten farklı olarak bilmek ve başarmak alt ölçekleri bir boyut altında toplanmıştır. Orijinal ölçek yedi alt ölçekten oluşurken bizim çalışmamızda maddeler altı faktör altında toplanmıştır. Madde-toplam test korelasyonlarına bakıldığında, alt ölçekteki maddelerin birbirleri ve ait oldukları alt ölçekle korelasyonlarının oldukça yüksek olduğu görülmüştür.

Orijinal ölçekte bilmek ve başarmak alt boyutlarını oluşturan maddeler, bu çalışmada yukarıda da belirtildiği gibi bir faktör altında yer almıştır. Bu durumu açıklamak amacı ile bilmek ve başarmak alt ölçeklerine ait maddeler tek tek incelenmiştir. Bilmek alt ölçeğine ait olan maddeler, uğraştığım spor dalı ile ilgili daha fazla şey bilmek haz verdiği için, yeni antrenman tekniklerini keşfetmek haz verdiği için, daha önce denemediğim antrenman tekniklerini öğrenirken haz aldığım için, performansı geliştirecek yeni yöntemler keşfetmek haz verdiği için; ile başarmak alt ölçeğine ilişkin olan, bazı zor antrenman tekniklerinde ustalaşırken haz aldığım için, sportif becerilerde zayıf bulduğum bazı yönlerimi geliştirirken haz aldığım için, sportif yeteneklerimi mükemmelleştirirken haz aldığım için, bazı zor becerileri gerçekleştirirken haz aldığım için, maddelerinin anlamsal içeriklerine bakılmıştır. Bu iki alt ölçeğin anlamsal içeriklerine bakıldığında, ilgili maddelerin bir alt ölçekte toplanması temelde maddelerin aynı şeyi ifade etmesinin ve aynı niteliği ölçmesinin bir sonucu olarak ele alınıp değer-

lendirilebilir. Her iki alt ölçeğe ilişkin maddelerin aslında birbirleri ile i içe olduğu ve temelde her iki alt ölçekte bulunan maddelerin ortak bir süreci içerdiği görülmektedir. Bu süreci kısaca "ğrenme" süreci olarak tanımlayabiliriz. Bu açıdan düşünülecek olursa, her iki alt ölçeğe ait maddeler spor dalına ilişkin bir öğrenme sürecini ve bu sıradaki kişinin aldığı hazzı anlatmaktadır. Bu bağlamda bilmek ve başarmak iki yönlü bir etkileşim olarak ele alınabilir. Bilindiği ve başarıldığı zaman sonuç haz olmaktadır. Bunları dairesel bir döngü içerisinde düşünecek olursak bilmek hazzı neden olmakta ve kişiyi başarıya götürmektedir. Başarıya ulaşan kişi yine haz almakta ve uğraşmış olduğu spor dalında mkemelleşmek, ustalaşmak için daha fazla şey bilmeye yönelmektedir. Bu döngü bu şekilde sürmektedir. Dolayısıyla, bilme ve başarma birbirinden ayrı düşünülme-yen kavramlardır.

Bu aşamada içinde bulunulan durumun kişi tarafından nasıl değerlendirdiği önemli olmaktadır. Bir kişi herhangi bir konu ile ilgili yeni şeyler öğrendiği ve bir şeyleri açıklamak istediği sırada hissettiği kişisel doyum ve hazla birlikte, başarılı olma, kendine yeterli olma ile ilgili bilgi de sağladığından bilmek ve başarmak boyutlarının tek boyut olarak görüldüğü düşünülebilir. Kişi yeni bir şeyler öğrenmeyi, kişisel hedeflerine ulaşma olarak,

dolayısıyla ustalık hedeflerine ulaşma olarak değerlendirebilir. Bundan dolayı bilmek ve başarmak alt leklerinin bir boyutta görünmesi şaşırtıcı değildir.

Geçerlik ve güvenirliği yapılan bu ölçek ile ilgili yapılacak çalışmalarda, bu iki alt ölçeğin bir boyut olarak düşünülmesi ve ona göre değerlendirilmesi önerilebilir. Genel olarak bu durum, her iki alt ölçeğin de içsel güdülenmeye ilişkin alt ölçekler olması nedeniyle iki boyutun bir boyutta toplanması içsel güdülenme puanını değerştirmemektedir.

Faktör analizi sonucunda elde edilen Sporda Güdülenme leği'ne (SG) ait 6 alt ölçeğin iç tutarlık değerlerine bakıldığında (tablo 4); alt ölçeklerin kabul edilebilir güvenirlik katsayılarına sahip olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak elde edilen güvenirlik katsayıları ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğuna dair bilgi vermektedir.

Yapılan test-tekrar test güvenirliğinin de, korelasyon katsayılarının .52 ile .91 arasında değerliştiği belirlenmiştir. Dolayısıyla elde edilen bulguların orijinal ölçeğe paralel ve kabul edilebilir bir düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tüm bu elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, ölçeğin spor bilimlerinde içsel, dışsal güdülenme ve güdülenme düzeylerini belirlemede kullanılabılır bir ölçek olduğu görülmektedir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Zişan KAZAK
Ege Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Bornova / İZMİR
e-posta: zisan@besyo.ege.edu.tr

KAYNAKLAR

- Baumgartner, T.A. & Jackson, A.S. (1991). **Measurement for Evaluation in Physical Education and Exercise Science**. USA: Wm. C. Brown Publishers.
- Deci, E.L. & Ryan, R. M. (1985). The general causality orientations scale: Self-determination in personality. **Journal of Research in Personality**. 19, 109-134.
- Ferrer-Caja, E. & Weiss, M.R. (2000). Predictors of intrinsic motivation among adolescent students in physical education. **Research Quarterly for Exercise and Sport**. 71 (3), 267-279.
- Forzoni, R.E. & Karageorghis, C.I. (2001). Participation motives in elite soccer across age groups: A test of cognitive evaluation theory. **10th World Congress of Sport Psychology**. Skiat-hos, Hellas. May 28 - June 2, 318-320.
- Hardy, L., Jones, G. & Gould, D. (1997). **Understanding Psychological Preparation for Sport: Theory and Practice of Elite Performers**. Chichester, West Sussex: John Wiley & Sons. 72-80.
- Kowal, J. & Fortier, M.S. (2000). Testing relationships from the hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation using flow as a motivational consequence. **Research Quarterly for Exercise and Sport**. 71 (2), 171-181.
- Li, F. & Harmer, P. (1996). Testing the simplex assumption underlying the sport motivation scale: a structural equation modeling analysis. **Research Quarterly for Exercise and Sport**. 65 (4), 396-405.
- Markland, D. & Hardy, L. (1997). On the factorial and construct validity of the intrinsic motivation inventory: Conceptual and operational concerns. **Research Quarterly for Exercise and Sport**. 68 (1), 20-32.
- Mondigo, J.L. & Holt, N.L. (2000). Putting theory into practice: How cognitive evaluation theory can help motivate children in physical activity environments. **JOPERD**. 71 (1), 44-49.
- Pelletier, L.G., Fortier, M.S., Vallerand, R.J., Tuson, K.M., Brière, N.M. & Blais, M.R. (1995). Toward a new measure of intrinsic motivation, extrinsic motivation, and amotivation in sport: The sport motivation scale (SMS). **Journal of Sport & Exercise Psychology**. 17 (2), 35-53.
- Roberts, G.C., Spink, K.S. & Pemberton, C.L. (1999). **Learning Experiences in Sport Psychology**. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics. 115-118.
- Toros, Z. (2000). "Sporda Güdülenme Ölçeği-SGÖ'nin Türk sporcuları için uyarılma ve güvenilirlik ön çalışması. VI. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi 3-5 Kasım.
- Vlachopoulos, S.P.; Karageorghis, C.I. & Terry, P.C. (2000). Motivation profiles in sport: A self-determination theory

- perspective. **Research Quarterly for Exercise and Sport.** 71 (4), 387-397.
- Vallerand, R.J., Pelletier, L.G., Blais, M.R., Briere, N.M., Senecal, C. & Vallieres, E.F. (1992). The Academic Motivation Scale: A measure of intrinsic, extrinsic, and amotivation in education. **Educational and Psychological Measurement.** 52(4), 1003-1017.
- Vallerand, R.J., Pelletier, L. G., Blais, M. R., Briere, N. M., Senecal, C. & Vallieres, E. F. (1993). On the assessment of intrinsic, extrinsic, and amotivation in education: Evidence on the concurrent and construct validity of the academic motivation scale. **Educational and Psychological Measurement.** 53, 159-172.
- Wann, D.L. (1997). **Sport Psychology.** Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall. 158-183.
- Weinberg, R.S. (1984). The relationship between extrinsic rewards and intrinsic motivation in sport. In John M. Silva III & Robert S. Weinberg (Eds.), **Psychological Foundations of Sport.** (pp. 177-187). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Weiss, M.R. & Chaumeton, N. (1992). Motivational orientations in sport. In Thelma S. Horn, (Ed.), **Advances In Sport Psychology.** (p.61-77). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Willis, D.J. & Campbell, L.F. (1992). **Exercise Psychology.** Champaign, IL: Human Kinetics.

EK 1.

SPORDA GÜDÜLENME ÖLÇEĞİ

Aşağıda insanların **niçin spora katıldığı** ve **spor yapmayı sürdürdüğü** ile ilgili ifadeler verilmiştir. Bu ifadeler 1 ile 7 arasında derecelendirilmektedir. "1" ifadesi size hiç uygun olmadığını; "4" durumun size orta derecede uygun olduğunu; "7" ise bütünüyle uygun olduğunu ifade etmektedir. Kendi durumunuzu her iki uçtaki (1-7) ya da ortadaki rakamla (4) belirleyebileceğiniz gibi bu uçlardan herhangi birine yakın başka bir rakamı da işaretleyerek belirleyebilirsiniz. Burada doğru ya da yanlış yanıt bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacına ulaşabilmesi için yanıtlarınızın içinizden geldiği gibi ve dürüst olması önem taşımaktadır.

Teşekkürler.

Cinsiyet: K E

Yaşınız:

Eğitiminiz: ilkokul Ortaokul Lise niversite

Branşınız:

Kaç yıldır bu spor dalı ile uğraşıyorsunuz ? :

Niçin spor yapıyorsunuz?	Hiç uygun değil		Orta derecede uygun			Bütünüyle uygun	
	1	2	3	4	5	6	7
1. Spor ortamında heyecan verici deneyimleri yaşamak haz verdiği için.	1	2	3	4	5	6	7
2. Uğraştığım spor dalı ile ilgili daha fazla şey bilmek haz verdiği için.	1	2	3	4	5	6	7
3. Daha önce spor yapmam için iyi nedenlerim vardı, fakat şimdi spor yapmaya devam edip etmemem konusunu kendime soruyorum.	1	2	3	4	5	6	7
4. Yeni antrenman tekniklerini keşfetmek haz verdiği için.	1	2	3	4	5	6	7
5. Niçin spor yaptığımı bilmiyorum; uğraşmış olduğum spor dalını başarmakta yeteneksiz olduğum kanısındayım.	1	2	3	4	5	6	7
6. Tanıdığım insanlar tarafından saygı görmeme neden olduğu için.	1	2	3	4	5	6	7
7. Bana göre, insanlarla tanışmanın en iyi yollarından biri olduğu için.	1	2	3	4	5	6	7
8. Bazı zor antrenman tekniklerinde ustalaşırken haz aldığım için.	1	2	3	4	5	6	7
9. Eğer formda olmak isteniyorsa spor yapmak kesinlikle gerekli olduğu için.	1	2	3	4	5	6	7
10. Sporcu olmanın verdiği prestij için.	1	2	3	4	5	6	7
11. Diğer yönlerimi geliştirmede seçtiğim en iyi yollarından biri olduğu için.	1	2	3	4	5	6	7
12. Sportif becerilerde zayıf bulduğum bazı yönlerimi geliştirirken haz aldığım için.	1	2	3	4	5	6	7
13. Bir fiziksel aktiviteye katıldığımda heyecan hissettiğim için.	1	2	3	4	5	6	7
14. Kendimi iyi hissedebilmem için spor yapmam gerekli.	1	2	3	4	5	6	7
15. Sportif yeteneklerimi mükemmelleştirirken haz aldığım için.	1	2	3	4	5	6	7
16. Çevremdeki insanların formda olmanın önemli olduğunu düşündükleri için.	1	2	3	4	5	6	7

Sporda Güdülenme leği

Niçin spor yapıyorsunuz?	Hiç uygun değil		Orta derecede uygun			Bütünüyle uygun	
	1	2	3	4	5	6	7
17. Yaşamımın diğer alanlarında bana faydalı olabilecek pek çok Şeyi ğrenmenin iyi bir yolu olduğu için.	1	2	3	4	5	6	7
18. Sevdiiğim sporu yaparken yoğun duygular hissettiğim için.	1	2	3	4	5	6	7
19. Artık niçin spor yaptiiğim net değil, sporda yerim olduğunu gerçekten düŐünmüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
20. Bazı zor becerileri gerçekleştirirken haz aldığım için.	1	2	3	4	5	6	7
21. Spor için zaman ayırmazsam kendimi kötü hissedeceğim için	1	2	3	4	5	6	7
22. Uğraşmış olduğum spor dalında ne kadar iyi olduğumu diğerlerine göstermek için.	1	2	3	4	5	6	7
23. Daha önce denemediiğim antrenman tekniklerini öğrenirken haz aldığım için.	1	2	3	4	5	6	7
24. ArkadaŐlarımla iyi iliŐkilerimi sürdürebilmenin en iyi yollarından biri olduğu için.	1	2	3	4	5	6	7
25. Fiziksel aktiviteye tamamiyle dalıp gitme hissinden hoŐlandiiđim için.	1	2	3	4	5	6	7
26. Düzenli olarak spor yapmam gerektiği için.	1	2	3	4	5	6	7
27. Performansı geliştirecek yeni yöntemler keşfetmek haz verdiği için.	1	2	3	4	5	6	7
28. Sık sık kendime niçin spor yaptiiğımı soruyorum da, sporda kendim için belirlediğim hedeflere ulaŐmıŐ grnmyorum.	1	2	3	4	5	6	7

EK 2.

Alt Ölçekler	İÇSEL GÜDÜLENME		DIŞSAL GÜDÜLENME			Güdülenmeme
	Bilmek ve Başarmak için içsel güdülenme	Uyaran Yaşamak için içsel güdülenme	Dışsal düzenleme	Özdeşim	İçeatım	
Maddeler	2	1	6	7	9	3
	4	13	10	11	14	5
	8	18	16	17	21	19
	12	25	22	24	26	28
	15					
	20					
	23					
	27					

Değerlendirme:

Her alt ölçek için kişinin puanı: İlgili alt ölçekten elde edilen toplam puanın alt ölçekteki madde sayısına bölünmesi ile bulunur.

İçsel güdülenme ve dışsal güdülenme puanları, o boyutu oluşturan alt ölçeklerdeki maddelerden elde edilen toplam puanın madde sayısına bölünmesiyle belirlenir.